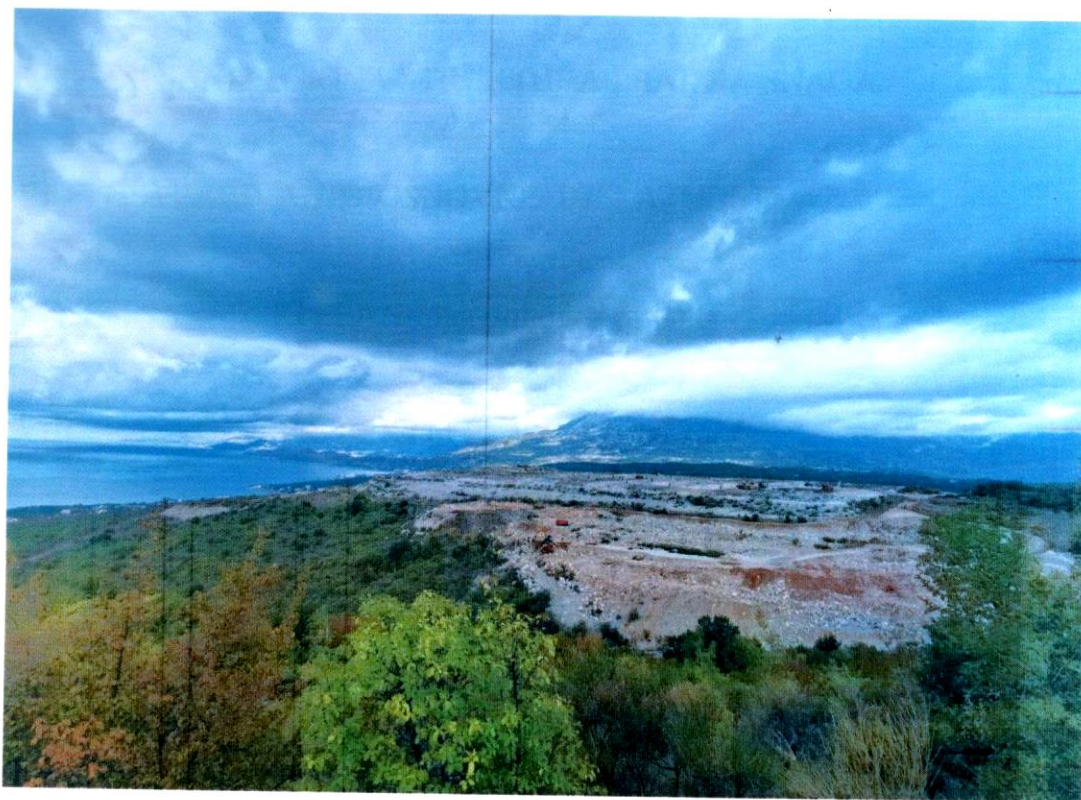

PROGRAM RADA

SA FINANSIJSKIM PLANOM

**" MOŽURA " D.O.O. BAR
ZA 2021. godinu**

Bar, novembar 2020. godine

SADRŽAJ

I	UVOD I STRATEŠKI PRAVAC UPRAVLJANJA OTPADOM	1
II	OSNOVNI PODACI O DEPONIJU	4
III	OPERATIVNI RAD DEPONIJU	8
IV	MATERIJALNO – TEHNIČKA OPREMLJENOST DRUŠTVA	11
V	ORGANIZACIONA STRUKTURA I RADNA SNAGA	13
VI	OSTVARIVANJE OSNOVNE DJELATNOSTI	15
VII	FINANSIJSKI PLAN-Plan prihoda i rashoda	17
VIII	RAZVOJNI PROJEKTI I PLANOVI	21
IX	ZAKLJUČAK	28

Prilog:

Odluka Odbora direktora

1. UVOD I STRATEŠKI PRAVCI UPRAVLJANJA OTPADOM

Društvo "Možura" d.o.o. Bar je registrovano u Centralnom Registru Privrednog Suda Crne Gore dana 04.11.2008.godine pod brojem 5-0502603/005 sa promjenom podataka 29.10.2019.godine, a osnovna djelatnost Društva je:

- 3900 Čišćenje životne sredine i druge aktivnosti u vezi sa upravljanjem otpadom, uključujući upravljanje i rad sanitarnom deponijom (pretežna djelatnost)
- 37100 Reciklaža metalnih otpadaka i ostataka
- 37200 Reciklaža nemetalnih opadaka i ostataka
- 74300 Tehničko ispitivanje i analiza potencijalnih zagađenja otpadom i mjerenje čistoće vazduha, vode i sl.

Sanitarna deponija Možura je izgrađena potpuno u skladu sa Zakonom o upravljanju otpadom i direktivom EU br. 99/31/EZ, 06/12EZ, 08/98EZ

Usvajanjem Zakona o upravljanju otpadom, Crna Gora se opredjelila da poslove sakupljanja, privremenog skladištenja, prevoza, obrade i odlaganja organizuje uz poštovanje principa:

- 1) **održivog razvoja**, kojim se obezbjeđuje efikasnije korišćenje resursa, smanjenje količine otpada i postupanje sa otpadom na način kojim se doprinosi ostvarivanju ciljeva održivog razvoja;
- 2) **blizine i regionalnog upravljanja otpadom**, radi obrade otpada što je moguće bliže mjestu nastajanja u skladu sa ekonomskom opravdanošću izbora lokacije, dok se regionalno upravljanje otpadom obezbjeđuje razvojem i primjenom regionalnih strateških planova zasnovanih na nacionalnoj politici;
- 3) **predostrožnosti**, odnosno preventivnog djelovanja, preduzimanjem mjera za sprečavanje negativnih uticaja na životnu sredinu i zdravlje ljudi i u slučaju nepostojanja naučnih i stručnih podataka;

- 4) "**zagađivač plaća**", prema kojem proizvođač otpada snosi troškove upravljanja otpadom i preventivnog djelovanja i troškove sanacionih mjera zbog negativnih uticaja na životnu sredinu i zdravlje ljudi;
- 5) **hijerarhije**, kojim se obezbeđuje poštovanje redosljeda prioriteta u sprječavanju nastanka otpada i upravljanju otpadom i to:
  - a) sprječavanje,
  - b) priprema za ponovnu upotrebu,
  - c) recikliranje,
  - d) drugi načini prerade, i
  - e) zbrinjavanje otpada.

Otpad je svaka materija ili predmet koji imalac odbacuje, namjerava ili mora odbaciti.

Zavisno o svojstvima otpada, otpad se može podijeliti na:

- Opasni – svaki otpad koji sadrži materije koje imaju neko od sljedećih svojstava: eksplozivnost, reaktivnost, nadražljivost, štetnost, toksičnost, infektivnost, kancerogenost, mutagenost itd
- Neopasni – otpad koji nema neko od svojstava opasnog otpada
- Inertni otpad – je neopasni otpad koji ne podliježe značajnijim fizičkim, hemijskim ili biološkim promjenama. Inertni otpad nije topljiv, goriv ni na druge načine reaktivan niti biorazgradljiv.

Prema mjestu nastanka otpad se dijeli na:

- Komunalni otpad – nastaje u domaćinstvu i čišćenjem javnih površina,
- Industrijski otpad – nastaje u proizvodnim procesima u industriji,
- Ambalažni otpad – ambalaža preostala nakon što se proizvod raspakuje,
- Građevinski otpad – otpad koji nastaje u procesu izgradnje i sanacije objekata,
- Medicinski otpad – je otpad iz laboratorija, materijal za jednokratnu upotrebu zaražen krvlju bolesnika-igle,špricevi, gaze, lijekovi i dr.
- Farmaceutski otpad,

- Električni i elektronični otpad – bilo koja električna i elektronična oprema,
- Otpadna vozila i otpadne gume – otpad koji nastaje istekom vijeka trajanja,
- Otpad iz rudarstva i eksploatacije mineralnih sirovina,
- Otpadna ulja,
- Mulj iz postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda.

Budući da je dosadašnja praksa u Crnoj Gori pokazala da je sakupljanje otpada po principu primarne selekcije u više kanti, za staklo, papir, pet, metal i ostali otpad neefikasno i da se kao krajnji rezultat dobije uglavnom samo miješani otpad u svakoj od njih, predviđa se uvođenje sistema tzv. sistema dvije kante za separatno sakupljanje suve i mokre frakcije.

Ovaj sistem podrazumjeva obavljanje primarne selekcije, tj. razdvajanja otpada na mjestu njegovog nastanka u dvije kante:

- **suva kanta** - zajedničko odvajanje primarno selektovanih materijala kao što su papir, karton, plastika, staklo, guma, metal, tekstil i sl.
- **mokra kanta** - odvajanje ostalog otpada koji je po svom sastavu uglavnom mokr zbog prisustva ostataka od hrane, materijala organskog porijekla, baštenskog otpada, proizvoda za higijenu i sl.

Ovakav sistem je ocijenjen kao najprihvatljiviji koji u startu ne opterećuje previše ni stanovništvo, koje treba takvom sistemu da se prilagodi, ni preduzeća koja se bave sakupljanjem i transportom otpada.

Državni plan upravljanja otpadom je osnovni dokument kojim se određuju dugoročni ciljevi upravljanja otpadom i utvrđuju uslovi za racionalno i održivo upravljanje otpadom u Crnoj Gori.

Državnim planom daje se prikaz postojećeg stanja upravljanja otpadom, sa mjerama koje treba preduzeti da bi se obezbjedili najbolji uslovi za pripremu

otpada za ponovnu upotrebu, recikliranje i zbrinjavanje, na način prihvatljiv za zaštitu životne sredine i zdravlje ljudi.

Državni plan upravljanja otpadom koji je usvojila Vlada Crne Gore predvidio je tri opcije regionalnog upravljanja otpadom, od koji je prihvaćena opcija:

1. Opcija: *Formiranje tri regionalna centra za upravljanje otpadom*

- Region Centar - **Podgorica**, Cetinje, Danilovgrad, Nikšić, Plužine i Šavnik;
- Region Sjever - **Bijelo Polje**, Mojkovac, Kolašin, Pljevlja, Žabljak, Berane, Rožaje i Andrijevica;
- Region Primorje - **Bar**, Ulcinj, Herceg Novi, Kotor, Tivat i Budva

2. OSNOVNI PODACI O DEPONIJU

Odluku o Izradi Urbanističkog projekta "Međuopštinska sanitarna deponija Možura" broj 030-119, od 08.07.2005. godine, donijela je Skupština opštine Bar na sjednici održanoj 08.07.2005. godine a pravni osnov za donošenje ove odluke je sadržan u članu 31. Zakona o planiranju i uređenju prostora („Sl.list RCG,, br. 28/05). Cilj izrade Urbanističkog projekta je bio da u skladu sa Strateškim master planom na državnom nivou, iskazanim investicionim interesom i razvojnim programima opštine Bar, a koji su sagledani kroz Studiju izvodljivosti za izgradnju i rad regionalne sanitarne deponije "Možura", razradi predmetnu lokaciju i stvori planski osnov za dalju realizaciju planiranih sadržaja.

Granica zahvata sanitarne deponije definisana je Odlukom o izradi urbanističkog projekta i Programskim zadatkom. Zahvat čini dio kat.parcele br. 2416/1 KO Kunje. Površina kat. parcele je cca 22.5 ha, i obuhvaćena je Urbanističkim projektom "Međuopštinska sanitarna deponija Možura".

Skupština opštine Bar je na XX sjednici održanoj 29.01.2010. godine usvojila Urbanistički projekat "Međuopštinska sanitarna deponija Možura". Odluka o donošenju urbanističkog projekta objavljena je u "Sl. listu CG - opštinski propisi", br. 6/10, od 8.2.2010. godine.

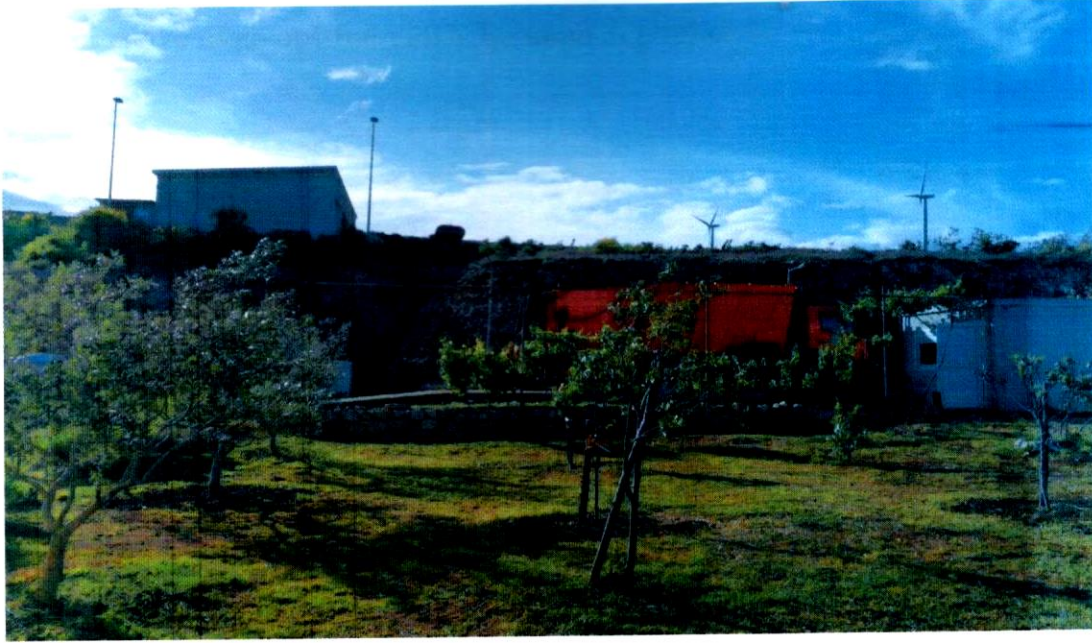
Osnovna namjena sanitarne deponije je pravilno zbrinjavanje komunalnog otpada koji se proizvede na teritorijama opština Bar i Ulcinj. U okviru dugoročnog rješavanja pitanja odlaganja komunalnog otpada, lokacija Možura odabrana je kao najbolje rješenje za izgradnju međuopštinske sanitarne deponije.

Sanitarna deponija Možura je izgrađena potpuno u skladu sa Zakonom o upravljanju otpadom i direktivom EU br. 99/31/EZ, 06/12EZ, 08/98EZ. Tehnologija rada je metoda konačnog zbrinjavanja komunalnog otpada u kome se komunalni otpad kontrolisano odlaže na prethodno tehnički i tehnološki pripremljen teren izolovan multibarijernom zaštitom.

Lokacija deponije se nalazi naspram zaliva Hladna na teritoriji opštine Bar, ispred ulaska u tunnel Belveder, koji je granica između opština Bar i Ulcinj. Prirodni pejzaž čini kategorija tzv. gariga, na nadmorskoj visini od 245-295 mnv, koje još uvek egzistiraju na neizgrađenom dijelu, oko jaruga i brežuljaka. Deponija je izgrađena na padini brda, u blizini puta Bar – Ulcinj, okrenutoj moru. Lokacija se nalazi na neravnom terenu krečnjačkog sastava. Od magistralnog puta prema lokaciji vodi asfaltirani prilazni put u dužini od oko 2 km. U zoni lokacije i njenoj blizini nema područja koja su zaštićena kada su u pitanju prirodna i kulturna dobra. Zbog konfiguracije terena u zoni oko lokacije deponije, na rastojanju od oko 850 m nema stambenih i poslovnih objekata. Lokacija je od mora udaljena oko 1.500 m vazdušne linije.

Izgrađeno je tijelo deponije koje se sastoji od 4 odvojene i samostalne tehnološke kasete (kade). Dimenzije tijela deponije su 305 x 165 m. Visina deponije je max 25,0m. Ukupni projektovani kapacitet deponije je 1.056.036,21m³. Navedeni kapacitet na deponiji se sastoji iz četiri faze rada

deponije i to prva faza kapaciteta $394.606,70\text{m}^3$, druga faza iznosi $293.601,01\text{m}^3$, treća faza je $223.142,66\text{m}^3$ a četvrta $144.685,85\text{m}^3$.

Imajući u vidu da izgradnjom sanitarne deponije nije zaokružen postupak integralnog upravljanja komunalnim otpadom Urbanističkim projektom je na postojećoj lokaciji predviđena izgradnja reciklažnog centra sa pratećim saobraćajnicama, magacinima zatvorenog i otvorenog tipa i protočnim skladištima, odnosno definisano je da je za reciklažni centar sa pratećim sadržajima u okviru urbanističkog projekta obezbijedeno oko 1.5 ha površine. Prostor za izgradnju reciklažnog centra je obezbjeden odmah pored administrativne zgrade nakon prolaza vozila kroz kapiju i kolsku vagu za određivanje količine otpada. Na slobodnim površinama u okviru sanitarne deponije je omogućeno definisati i prostor za kompostiranje.

Shodno potrebama i planu aktivnosti predviđenih za izgradnju i rad same deponije Možura, predsjednici Opština Bar i Ulcinj su dana 31.10.2008.godine potpisali Ugovor o osnivanju društva "Možura" d.o.o. za upravljanje regionalnom sanitarnom deponijom Možura.

Učešće Opštine Bar u preduzeću "Možura" d.o.o. je 65% a Opštine Ulcinj 35%. Procenat učešća je određen na osnovu pokazatelja o količini komunalnog otpada iz ove dvije opštine i lokacije same deponije.

3. OPERATIVNI RAD DEPONIJE

Na sanitarnoj deponiji Možura čvrsti komunalni otpad doprema se vozilima preduzeća koja sa deponijom imaju potpisane ugovore o odlaganju otpada. Vozilo koje dobije dozvolu za ulaz odlazi do prijemnog punkta gdje se vrši identifikacija vozila, vozača i definiše vrsta otpada. Ukoliko se utvrdi da je u vozilu otpad koji nije predviđen za deponovanje na sanitarnoj deponiji kako je precizirano Integrisanom dozvolom vozilo se mora vratiti. Na prijemnom punktu se nalazi elektronska kolska vaga na kojoj se utvrđuje bruto težina vozila. Nakon vaganja vozilo sa otpadom se upućuje na sanitarnu kadu i to saobraćajnicom čija je maksimalna dozvoljena brzina 20km/h.

Na sanitarnoj kadi se radi ponovna kontrola otpada pri pražnjenju iz vozila. Vozilo nakon istovara napušta prostor sanitarne kade do prostora za pranje točkova. Nakon pranja točkova ponovo dolazi na elektronsku vagu gdje se vrši mjerenje vozila bez tereta. Na taj se način dobija težina odloženog otpada na sanitarnoj kadi. Za svako vozilo se izdaje otpremnica – tj.potvrda o količini odloženog otpada.

Neselektovani otpad se razastire na sanitarnoj kadi buldozerom a nakon toga ukoliko se utvrdi da otpad nema dovoljnu vlažnost kvasi se vodom i kompaktuje specijalnom mašinom kompaktorom.

Tehnologija kompaktovanja je izuzetno važna, kako po debljini sloja koja je optimalna da bude 40-50cm tako i po broju prolazaka kompaktora preko komunalnog otpada. Step en sabijanja predstavlja kritičan parameter koji određuje vijek eksploatacije deponije, zbog čega je neophodna upotreba kompaktora čijim se radom postižu veće gustine deponovanog otpada a samim tim i ušteda prostora. Prosječna gustina sabijenog otpada koji se dovozi vozilima komunalnih preduzeća je 300-350 kg/m³ a srednja gustina nakon sabijanja kompaktorom predviđena je Glavnim projektom od 800-830 kg/m³.

Dodavanje otpada vrši se do visine od 3m i nakon toga otpad se prekriva inertnim materijalom. Prekrivanje je potrebno gotovo svakodnevno vršiti. Nakon svakog sloja od 3m potrebno je izdizati biotrnove za aspiraciju deponijskog biogasa kao i sekundarne linije gasovoda.

Pravilan rad deponije zahtijeva obezbjeđenje dovoljne količine vode kako za kvašenje komunalnog otpada tako i za održavanje zelenih površina.

Pored ovih ključnih operacija prilikom odlaganja otpada upravljanje deponijom podrazumjeva i sljedeće:

- Održavanje deponije i saobraćajnica,
- Kontrolu rada sistema za aspiraciju, transport i sagorijevanje biogasa na ekobaklji,
- Kontrolu kvaliteta procjednih voda,
- Kontrolu kvaliteta vazduha, zemljišta i izvorskih voda u blizini deponije,
- Evidenciju o količini i sastavu otpada,
- Evidenciju o količini raspoloživog i upotrijebljenog prekrivnog materijala,
- Vremensku angažovanost opreme i evidenciju održavanja,
- Praćenje troškova deponovanja,
- Bezbjednost.

ČKA OPREMLJENI *

Radno vrijeme je usklađeno sa radom komunalnih preduzeća koja dovoze otpad na način da se u zimskom periodu prijem otpada vrši od 8⁰⁰-20⁰⁰ a u toku ljetnje turističke sezone od 7⁰⁰-22⁰⁰.

Rad je obavezan svih 7 dana u sedmici kao i u toku državnih i vjerskih praznika tokom cijele godine.

Nakon završetka prijema otpada na deponiji je prisutna služba obezbjeđenja.

4.MATERIJALNO TEHNIČKA OPREMLJENOST DRUŠTVA

Materijalno tehnička opremljenost Društva prikazana je u tabeli 1:

Tabela 1:

	OBJEKTI	KOLIČINA
I	Poslovni objekat na deponiji - površine 100 m ²	1
II	Poslovne kancelarije Ul.B Čalovića 13 - površine 45 m ²	1
III	Ostali objekti	1
1	Montažni objekat (prijemni punkt za ČKO) P= 6 m ²	1
2	Kamionska vaga tip MJ 100A2N 18x3m 60t	1
3	Trafostanica TS 10/0,4KV;1x630 /160 KVA	1
4	Sanitarna kada I	1
5	Sanitarna kada II	1
6	Sanitarna kada III	1
7	Sanitarna kada IV	1
8	Sistem za procjedne i ocjedne vode sa 4 AB bažena	1
9	Laguna- akumulacioni rezervoar V=700m ³	1
10	Rezervoar V=50m ³ za tehničku vodu	2
11	Saobraćajnica širine 7 m (prilazna i unutar deponije)	1
12	Nadzemni AB kanal za popravku sredstava	1
13	Ograda visine 2m oko cijele deponije	1
14	Praonica za točkove vozila i prostor za radionicu	1
15	Buster stanica za snabdijevanje vodom iz rezervoara	1
16	Montažni objekat za smještaj pumpi P=6m ²	1
17	Prilazna saobraćajnica za ČKO	1
	OPREMA I MEHANIZACIJA	KOLIČINA
IV	Oprema	
1	Pumpe za recirkulaciju procjednih voda P=30KW	2
2	Pumpe u laguni za procjedne vode P=1,5KW	3
3	Pumpa za pranje vozila (perač pod pritiskom)	1

4	Agregat SDMO Tip J110K (110kVA,88kW)	1
5	Električni kompresor ABAC $p_{max}=10bar$	1
V	Mehanizacija	
1	Kompaktor Bomag BC 572 RB (2012)	1
2	Kompaktor STA Com 3000 (2004)	1
3	Buldozer Shantui SD 13 (2011)	1
4	Bager – utovarivač Terex TLB840 (2012)	1
5	Traktor MasFerguson sa prikolicom i cistijernom (2012)	1
6	PMV Škoda Superb (2015)	1
7	PMV Škoda Octavia (2019)	1
8	TMV Dacia Dokker (2015)	1
9	Drobilica za zeleni otpad (2017)	1
10	Bager gusjeničar Hyundai 160LC-7A (2008)	1
11	Buldozer CAT D6N XL (2018)	1
12	Kamion kiper IVECO Eurocargo 140 E 28 (2008)	1
13	Drobilica za kabasti otpad Arjes Impaktor 250 (2020)	1
14	Kompaktor Bomag BC 473 RB3 (2020)	1

Prvobitno nabavljena sredstva i oprema je bila predviđena za količine otpada mnogo manje od one koje se trenutno deponuju. Nabavka koja je izvršena tokom 2018, 2019 i 2020.godine je za sada obezbjedila dobre preduslove za visoko kvalitetan tehnološki proces tretmana otpada u 2021.godini. Potreba za ovim sredstvima je posebno izražena u ljetnjim mjesecima kada se količine otpada koje se deponuju povećavaju i do tri puta u odnosu na zimski period.

Nastaviće se saradnja sa deponijama u okruženju kroz radne posjete kao i posjete nekim od značajnijih svjetskih sajmova iz ove oblasti. Takođe učešćem na raznim radionicama i seminarima koje se organizuju u Crnoj Gori značajno se povećava nivo znanja zaposlenih koja se dalje mogu primjenjivati te ih treba posjećivati i učestvovati.

5.ORGANIZACIONA STRUKTURA I RADNA SNAGA

Struktura radnih mjesta na osnovu Pravilnika o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji poslova je prikaza u sljedećoj tabeli..

Tabela 2 .

RB	Naziv radnog mjesta	Stručna sprema i ostali uslovi	Posebna znanja odnosno vještine	Radno iskustvo	Broj izvršilaca
1	Izvršni direktor	VII 1	U skladu sa Statutom Društva		1
2	Tehnički direktor	VIII Tehničkog smjera		3 godine	1
Sektor za operativno – tehničke poslove					
3	Samostalni referent za operativno-tehničke poslove	VIII tehničkog smjera	poznavanje rada na računaru	1 godina	1
4	Samostalni referent za kontrolu i monitoring životne sredine i operativno tehničke poslove	VII 1 tehničkog smjera	poznavanje rada na računaru	1 godina	1
5	Tehničar IT sistema	VIII informatičkog smjera		1 godina	1
6	Tehnički operater-kurir	IV		6 mjeseci	1
7	Rukovaoc građevinskim mašinama	IV	položen ispit za upravljanje teškim mašinama i vozačka dozvola za potrebnu kategoriju	1 godina	4
8	Rukovaoc drobilice za kabasti, građevinski i zeleni otpad	IV ili III		1 godina	2
9	Vozač kamiona	IV ili III	vozačka dozvola potrebne kategorije	1 godina	1
10	Mehaničar	VKV ili KV		1 godina	1

11	Pomoćni radnik	NK			6
Sektor za ekonomsko-pravne poslove					
12	Rukovodilac sektora	VIII ekonomskog ili pravnog smjera	Poznavanje rada na računaru	3 godine	1
13	Samostalni referent računovođa - knjigovođa	VIII Ekonomskog smjera	Sertifikat ovlaštenog računovođe i poznavanje rada na računaru	3 godine	1
14	Samostalni referent za pravne poslove	VIII pravnog smjera	Poznavanje rada na računaru	3 godine	1
15	Administrativni radnik – sekretar	VI ili V	Poznavanje rada na računaru engleski jezik nivo B1	1 godina	1
16	Arhivar	IV		6 mjeseci	1
Unutrašnja služba zaštite					
17	Odgovorno lice za poslove zaštite	VII 1 zaštite ili bezbjednosti	licenca u skladu sa Zakonom o zaštiti lica i imovine	3 godine	1
18	Zaštitar lica i imovine	IV	dozvola za vršenje poslova zaštite	1 godina	3
19	Operater na vagi i zaštitar lica i imovine	IV	dozvola za vršenje poslova zaštite i poznavanje rada na računaru	1 godina	3

Popuna radnih mjesta će se vršiti u skladu sa potrebama tehnološkog rada na deponiji.

6. OSTVARIVANJE OSNOVNE DJELATNOSTI

Društvo će u toku 2021.godine u skladu sa direktivama EU, Zakonom o upravljanju otpadom i Državnim planom upravljanja otpada nastaviti sa kvalitetnim zbrinjavanjem komunalnog otpada u sanitarnim kadama na deponiji Možura i realizacijom ostalih djelatnosti koje su osnivačkim aktom povjerene ovom Društvu.

Programom rada za 2021.godinu planirano je da se nastavi pružanje usluga deponovanja otpada komunalnim preduzećima iz Bara i Ulcinja kao matičnim Opštinama, a takođe i sa komunalnim preduzećima iz Budve, Tivta, Kotor i preduzećem Hemosan. Komunalno preduzeće iz Herceg Novog je dovozilo otpad nešto više od 3 mjeseca u 2020.godini ali nije za očekivati da će to biti i u 2021.godini s obzirom da je njihova deponija ponovo u funkciji.

Očekuje se da će na deponiju Možura u toku 2021.godine biti deponovano 66.500 tona. Projektovane su količine na osnovu deponovanog otpada u 2020. godini. Ukoliko bi ljetnja turistička sezona bila na nivou ranijih godina, količine se mogu očekivati i do 30% veće. Očekujemo da će količine dopremljenog otpada varirati od oko 4.000 tona u zimskim mjesecima pa do 8.000 tona u ljetnjim mjesecima. Očekivane količine dopremljenog otpada za sva preduzeća prikazana su u sljedećoj tabeli.

Tabela 3: Očekivane količine dopremljenog otpada

Kom. Preduzeće	Bar	Ulcinj	Budva	Kotor	Tivat	Hemosan	UKUPNO
Količina(t)	20.000	10.000	17.000	13.000	6.000	500	66.500

Društvu u narednom periodu predstoji značajno investiranje u dijelu proširenja sanitarnih kada, iskorišćenje energije deponijskog gasa, rješavanja pitanja procjednih voda, izgradnje centra za selekciju i centra za kompostiranje kao i sam tehnološki proces prijema otpada. Problem sa koronavirusom je nadamo se privremeno zaustavio realizaciju navedenih projekata.

Kako bismo omogućili nesmetano funkcionisanje deponije u narednom periodu, čiji dugoročni opstanak je uslov za nesmetano funkcionisanje privrede i domaćinstava crnogorskog primorja neophodno je da dođe do korekcija cijena za usluge deponovanja otpada. Trenutne cijene odlaganja su minimalne i nedovoljne da bi se realizovane predviđene investicije. Ako ih uporedimo sa cijenama koje su na drugoj sanitarnoj deponiji " Livade" u Podgorici one su značajno niže.

Izmjenom određenih zakonskih rješenja, od Agencije za zaštitu prirode i životne sredine smo dobili zahtjev za predaju dokumentacije za reviziju Integrisane dozvole, što je tehnička služba našeg Društva u predviđenom roku predala. Situacija sa koronavirusom je usporila konačno donošenje rješenja koje očekujemo kada se za to steknu uslovi. Obaveze našeg Društva ostaju kao i ranije, a to prvenstveno podrazumjeva zadržavanje visokog nivoa prijema i tretmana otpada, kao i aktivnosti na očuvanju životne sredine uz redovan monitoring svih parametara.

7.FINANSIJSKI PLAN- PLAN PRIHODA I RASHODA

Redni broj	ELEMENTI	Plan za 2021. godinu (€)
1	2	3
A	UKUPNI PRIHODI	1,030,000.00
I	Poslovni prihodi	1,030,000.00
II	Finansijski prihodi	0.00
III	Ostali prihodi-rezervisana sredstva	0.00
B	UKUPNI RASHODI	1,023,500.00
I	Poslovni rashodi	993,500.00
1.1.	Rashodi direktnog materijala i robe	129,800.00
	Nabavna vrijednost prodane robe	0.00
	Troškovi robe i materijala	129,800.00
1.2.	Drugi poslovni rashodi	863,700.00
1.2.1.	Troškovi goriva i energije	100,000.00
1.2.2.	Troškovi zarada i drugih ličnih primanja	465,000.00
	Bruto zarade	445,000.00
	Ostala primanja	20,000.00
1.2.3.	Troškovi proizvodnih usluga	137,900.00
1.2.4.	Troškovi amortizacije	50,000.00
1.2.5.	Nematerijalni troškovi	78,300.00
1.2.6.	Ostali poslovni troškovi	32,500.00
II	Finansijski rashodi	0.00
1	Rashodi kamata	0.00
2	Ostali finansijski rashodi	0.00
III	Neposlovni i vanredni rashodi	30,000.00
	Stambene potrebe zaposlenih	30,000.00
IV	BRUTO REZULTAT DRUŠTVA	6,500.00

A. Očekivani ukupni godišnji prihodi

Kao osnova za izradu ukupnih godišnjih prihoda su očekivane količine otpada koje će biti odložene na deponiji u 2021.godini.

Kako je cijena za usluge odlaganja otpada, za matična preduzeća iz Bara i Ulcinja 10 €/toni a za ostale korisnike usluga 20 €/toni bez PDV-a to se dolazi do ukupno projektovanih poslovnih prihoda u iznosu od 1.030.000,00€ bez PDV-a.

Cijene za uslugu odlaganja otpada su određene na osnovu podataka bez kreditnog zaduženja i ukoliko se desi u toku 2021.godine bilo kakva izmjena da kredit bude transferisan na naše preduzeće cijene usluga će morati biti korigovane kao i kompletan finansijski plan. Takođe, doći će do korekcije finansijskog plana i ukoliko dođe do povećanja cijene za usluge deponovanja otpada.

Napominjemo da smo zaključili ugovore o odlaganju otpada sa komunalnim preduzećima iz Bara, Ulcinja, Budve, Kotora, Herceg Novog i Tivta, kao i sa preduzećem Hemosan iz Bara.

Očekivani ukupni rashodi u 2021.godini

Rashodi su planirani kao poslovni, finansijski, i neposlovni i vanredni i ukupno iznose 1.023.500,00 €.

B. I

U poslovne rashode spadaju rashodi nabavke materijala i robe, troškovi goriva i energije, troškovi zarade i drugih ličnih primanja, troškovi proizvodnih usluga, nematerijalni i drugi poslovni troškovi ukupno iznose 993.500,00 €.

B.1.1.

Rashodi direktnog materijala i robe iznose ukupno 129.800,00€ koji obuhvataju sljedeće: alat i sitan inventar, nabavku guma za građevinske i transportne mašine i motorna vozila, kancelarijski materijal, nabavka računara i štampača, nabavku sredstava za higijenu, djelova za adaptaciju praonice u radionicu, rezervnih djelova za elektro-mašinsku opremu, rezervnih djelova za mehanizaciju, nabavku uređaja za mjerenje radioaktivnosti, nabavka manje meteo stanice za potrebe deponije, sistema za navodnjavanje, pumpi za procjedne vode, nabavku materijala i opreme za sistem deponijskog gasa, nabavku opreme za čuvanje, obradu i zaštitu podataka (IT Sektor), namještaja za garderobu radnika i dr.

B.1.2.

Drugi poslovni rashodi su planirani na iznos 863.700,00 € i odnose se na sljedeće:

B.1.2.1.

Troškovi goriva, maziva i električne energije u iznosu od 100.000,00€.

B.1.2.2.

Troškovi zarada i drugih ličnih primanja su planirani u iznosu od 465.000,00€ računajući bruto zarade zaposlenih i članova Odbora direktora kao i ostala primanja.

B.1.2.3.

Troškovi proizvodnih usluga su planirani u iznosu od 137.900,00€. U te troškove spadaju nabavke koje će biti detaljnije opisane u Planu javnih nabavki a sadrže), nabavka dostavnog vozila, održavanje sanitarnih kada, održavanje prostora deponije (zaštitna mreža, putevi, obodni kanali...), izgradnja prijemnog punkta na vagi, adaptacija praonice u radionicu, i niz građevinskih radova na deponiji i u prostorijama u ulici Branka Čalovića.

B.1.2.4.

Troškovi amortizacije su procijenjeni na iznos od 50.000,00€, uporedno sa troškovima iz prošle godine.

B.1.2.5.

Nematerijalni troškovi su planirani u iznosu od 78.300,00€ i sastoje se od: izrade projektne dokumentacije za projekte izgradnje sanitarnih kada i pripremu tenderske dokumentacije za realizaciju, kao i za projekat pretvaranja energije biogasa u električnu energiju i pripremu tendera. Izradu studija i elaborata, stručnog nadzora i konsultantskih usluga, održavanje web sajta, raznim vrstama održavanja sredstava i opreme, periodičnih ljekarskih pregleda zaposlenih, uslugama štampe, osiguranju zaposlenih i obaveznom osiguranju, registraciji i osiguranju vozila, osposobljavanju zaposlenih za bezbjedan rad...

B.1.2.6.

Ostali poslovni troškovi su planirani na iznos od 32.500,00€ i obuhvataju monitoringa uticaja rada deponije na životnu sredinu, geodetskim radovima na deponiji, održavanje opreme, poštanske troškove, troškovi oglasa za tendere i drugi oglasi, sponzorstva, pomoći zaposlenima i sl.

B. III

Finansijski i neposlovni i vanredni rashodi su planirani u iznosu od 30.000,00€ a uključuju sredstva predviđena za rješavanje stambenih pitanja radnika.

B.IV

Bruto rezultat Društva. Društvo planira dobit u 2021.godini u iznosu od 6.500,00€.

8. RAZVOJNI PROJEKTI I PLANOVI

U nastavku će biti predstavljeni razvojni projekti za čiju pripremu i ostvarivanje je potrebno uključivanje više subjekata. Svjesni trenutne situacije, plan je da se u sljedećoj godini započnu određene aktivnosti, ali smo takođe svjesni da su ovo projekti za čiju realizaciju je potrebno znatno više vremena i finansijskih sredstava.

1. Izgradnja novih sanitarnih kada

Vijek rada deponije je ozbiljno skraćen obzirom da svoj otpad na našoj deponiji odlažu sve primorske opštine, te je od početka rada deponije deponovano preko 580.000t što predstavlja više od polovine predviđenog kapaciteta. Za očekivati je da će ukupni kapacitet biti popunjeni za najviše 4-5 godina.

Kako Urbanistički projekat deponije obuhvata mnogo veći prostor nego što je samo tijelo deponije, prirodno bi bilo da se na slobodnim površinama izgrade nove sanitarne kade kako bi se produžio vijek rada deponije što je i Državnim planom upravljanja otpadom predviđeno. Moguće je i proširenje urbanističkog projekta kako bi se troškovi izgradnje novih sanitarnih kada smanjili.

U 2020. godini je urađeno konceptualno rješenje za izgradnju novih sanitarnih kada, geodetski i geološki elaborat. Ova studija je dala i procjenu ukupnih troškova, kao i tehnologiju izgradnje, sa projektovanim načinom sakupljanja procjednih voda i evakuacijom deponijskog gasa.

Ukupna zapremina projektovanih kada bi bila oko 1.200.000 m³, a cijena izgradnje preko 8.000.000 €. Nove kade bi bile naslonjene sa jugozapadne strane na postojeće uz izgradnju potpornog zida visine 32m. Projektom potpornog zida je predviđena upotreba fleksibilnih geomreža od polivinil alkohola (PVA) u nosećem i polipropilena (PP) u poprečnom pravcu, proizvedenih pletenjem od vlakana niskog tečenja, otpornog na hemijske i mehaničke uticaje, a punjenje kamenim agregatom.

2.Sistem za iskorišćenje energije deponijskog gasa za proizvodnju električne energije i tople vode

Deponijski gas koji se generiše kao produkt razgradnje otpada mehaničkim, hemijskim i biološkim uticajem je na kontrolisani način transportovan do ekobaklje na kojoj se vrši njegovo spaljivanje. Projekat aspiracije, transporta i spaljivanja biogasa na ekobaklji je ovo Društvo iz sopstvenih sredstava uspjelo dovesti do završne faze. Deponijski biogas proizveden na deponiji koji bi sadržavao 50% metana (CH_4) sagorijevanjem 1Nm^3 daje na baklji 4,30 kWenergije. Iskorišćenjem 1Nm^3 u kogeneratoru moguće je dobiti 2,10 kWh električne i 2,15 kWh toplotne energije što pri maksimalnoj projektovanoj proizvodnji gasa od $495,2\text{ Nm}^3/\text{h}$ iznosilo 1,040 MWh električne i 1,065 MWh toplotne energije.

Navedene vrijednosti jasno upućuju na veliku opravdanost izgradnje postrojenja za kogeneraciju kako bi došlo do valorizacije energije koja se generiše razgradnjom otpada. Koncentracije metana koje se trenutno generišu su na nivou blizu 50% metana i već je moguća ekonomska isplativost projekta.

Planiramo da u narednoj godini uradimo Studiju izvodljivosti sa idejnim rješenjem za pretvaranje energije biogasa u električnu energiju i pripremimo tehničku dokumentaciju za pripremu tendera za izgradnju postrojenja po sistemu projektuj i izgradi. Usljed epidemije ovo nije bilo realizovano u 2020.godini, a bilo je planirano.

Projekat bi mogao biti realizovan i modelom javno-privatnog partnerstva. Ne treba zaboraviti da je obaveza ovog Društva da upravlja deponijom još 30 godina nakon zatvaranja tj. sve dok se bude proizvodio biogas, pa samim tim se stvaraju preduslovi da i nakon zatvaranja Društo ostvaruje prihode od isporučene električne energije pretvaranjem energije nastalog biogasa.

3. Centar za selekciju i centar za kompostiranje

Projekat Centra za selekciju i centra za kompostiranje je u ranijem periodu bio urađen po tenderu Direkcije za javne radove a na osnovu projektnog zadatka Sekretarijata za uređenje prostora Opštine Bar. Kako se ispostavilo da isti nije urađen u skladu sa potrebama, evropska komisija je finansirala izradu Studiju izvodljivosti sa idejnim rješenjem za izradu ova dva Centra koju je uradila firma Stantec iz Belgije.

Finansiranje izgradnje ova dva Centra obzirom da se radi o vrijednosti investicije preko 10 mil. € nije moguće samostalno da izvede ovo Društvo te je neophodno da se uključe sve opštine koje dovoze otpad kao i nadležno Ministarstvo odnosno Vlada Crne Gore.

Kako je za realizaciju ovog projekta potrebno značajno vrijeme, ukoliko se finansijska situacija u 2021. godini značajno promjeni na bolje, Društvo planira da nabavi mini postrojenje za selekciju otpada koje bi poslužilo da se konačno započne sa selekcijom otpada i da bude kompatibilno i nakon izgradnje Centra za selekciju kao dio procesa.

4. Projekat ozelenjavanja deponije

Glavnim projektom o izgradnji sanitarne deponije Možura je predviđeno da se uradi projekat ozelenjavanja. Djelimično je urađeno u prethodnom periodu ali zbog trenutne situacije upitna je realizacija u 2021. godini. U nastavku će biti predstavljeni osnovni podaci projekta.

Zeleni zaštitni pojas treba da se podigne oko čitave deponije, sa unutrašnje strane, a gdje to nije moguće, a moguće je sa spoljnje, potrebno je formirati zaštitini pojas sa spoljne strane deponije.

Zeleni pojas osim vizuelnog efekta istovremeno treba da bude ekozaštitni pojas (štiti okolinu od uticaja deponije a i deponiju od uticaja okoline u pojedinim slučajevima), a potom i vjetrozaštitni pojas. Dakle, funkcija zaštitnog zelenog pojasa je višestruka, ali prvenstveno, je sanitarna i vizuelna, a potom i zaštitna od uticaja dominantnih vjetrova za ovo područje.

Tako da bi se zaštitni pojas sastojao od tri zone:

1. Pojas za zaštitu od vjetra
2. Zaštitna pasivna vegetacija
3. Hortikulturna vegetacija

Ozelenjavanje predviđeti na svim slobodnim površinama oko sanitarnih kada, platoa za selekciju i kod kolske elektronske vage.

Prilikom projektovanja i izgradnje zaštitnog zelenog pojasa potrebno je što je moguće više u okviru kompleksa zadržati postojeću vegetaciju.

Pri izboru vrsta za podizanje zaštitnih pojaseva mora se voditi računa o: njihovoj otpornosti na klimatske faktore staništa (temperaturu, vlažnost, vjetar, itd.), stepenu tolerancije na specifične vrste zagađujućih materija, brzini rasta, visini, dužini vegetacionog perioda i otpornosti prema biljnim bolestima, prilagodbama na faktore reljefa i geološku građu (fizičko-geografske procese i pojave), prisustvo površinskih i podzemnih voda.

Ukupna vrijednost investicije je oko 85.000€. U slučaju da budu dopremljene količine otpada veće od planiranih, ova se investicija može ostvariti.

5. Postrojenje za tretman procjednih voda

Na deponijama za komunalni otpad usljed vode koja se nalazi u čvrstom otpadu i vode od atmosferskih padavina neophodno je obezbjediti da se kroz adekvatan sistem izvrši sakupljanje procjednih voda i njihov tretman. Na deponiji Možura to je izvedeno tokom izgradnje sanitarne deponije i kompletna procjedna voda se sistemom koji je postavljen u tijelu deponije ispod filterskog sloja od šljunčanog materijala frakcije 16 – 32 mm dovodi do egalizaciono-kompenzacionog bazena - lagune $V=1000 \text{ m}^3$. Ocjedne vode se odvođe perforiranim cijevima prečnika $\text{Ø}200 \text{ mm}$ i $\text{Ø}350 \text{ mm}$. Gravitaciono i uz pomoć pumpi se voda iz lagune odvođa u sistem od tri bazena u kojima se

vrši stabilizacija mulja, aeracija i taloženje a nakon toga uz pomoć pumpi vrši recirkulacija u tijelo deponije. Ove otpadne vode se ne smiju ispuštati direktno u okruženje bez prethodnog prečišćavanja.

Stvarni sastav procjednih voda je veoma teško predvideti, jer on zavisi od niza promjenljivih faktora kao što su: sastav otpada, temperatura i sadržaj vlage, putanja tečnosti, debljina deponije, faze razlaganja otpada, mogućnost međuslojeva da apsorbuju i uklone zagađenje kao i kvalitet vode koja se infiltrira u deponiju.

Institut za građevinarstvo "IG" Banja Luka koji je bio glavni projektant za izgradnju deponije je uradio Studiju izvodljivosti i izbor najbolje tehnologije za prečišćavanje procjednih voda sa idejnim rješenjem izabrane tehnologije. Na osnovu sprovedenih detaljnih, višekriterijumskih analiza i uporednih ocjena, predloženo je usvajanje postupka reverzne osmoze (RO) kao najbolje tehnologije za prečišćavanje procjednih voda na deponiji Možura.

Prednosti sistema reverzne osmoze, uz predobradu i sa recirkulacijom koncentrata na deponiju su u sljedećem:

- Uklanja se 90-99% prisutnih primjesa, kroz smanjenje boje, amonijačnog azota, sadržaja teških metala, vrijednosti BPK i HPK;
- Omogućuje se jednostavno proširenje kapaciteta i dodatak modula, te fleksibilnost u procesu uspostavljanja različitih kvalitativnih i kvantitativnih parametara postrojenja.

Procjedna voda iz deponije je 5-10 puta zagađenija od fekalnih i otpadnih voda iz domaćinstava. Tehnička služba "Možura" d.o.o. u skladu sa Integrisanom dozvolom jednom sedmično vrši analizu osnovnih parametara procjednih voda a takođe se vrši analiza od strane licencirane firme – Centar za ekotoksikološka ispitivanja (CETI).

Ukupna potrebna finansijska sredstva predviđena Studijom izvodljivosti za ovaj projekat su cca 700.000 € koje Društvo u ovom trenutku nije u mogućnosti da odvoji za ovaj projekat pa ukoliko se ukaže prilika za dobijanje sredstava iz nekih fondova će doći do realizacije.

5.Nabavka sredstava mehanizacije

Društvo je u prethodnim godinama izvršilo nabavku sredstava mehanizacije saglasno programima rada i znatno većim količinama otpada koji se odlaže na deponiji u odnosu na projektovane.

S obzirom na udaljenost deponije od grada, a kako je sve veća potreba za dostavom rezervnih djelova i nabavci različitih vrsta materijala, ukazala se potreba za nabavku dostavnog motornog vozila. Za ovu namjenu potrebno će biti izdvojiti 18.000 €.

6.Građevinski radovi na deponiji

Tokom prošlih godina započeto je saglasno Programu rada uređenje radionice i prostora za boravak i potrebe radnika. Za te namjene je i u 2021.godini neophodno predviđeti sredstva koja će biti precizirana Planom javnih nabavki kako bi se ti uslovi poboljšali i radovi bili dovedeni do kraja.

Za potrebe redovnog održavanja sredstava mehanizacije, takođe i opreme sistema za procjedne vode i postrojenja za deponijski gas potreban je prikladan radionički prostor. Sadašnji objekat je neophodno preurediti da bi se mogli vršiti automehaničarski i bravarski poslovi. Osim potrebe za prostorom, potrebna je i nabavka alata za ove poslove.

Izvori finansiranja za sve gore navedene aktivnosti su:

- Sopstvena sredstva,
- Učešće opština koje deponuju otpad,

- Donacije i krediti od međunarodnih fondova,
- Komercijalna zaduženja kod poslovnih banaka,
- Mogućnosti po principu javno-privatnog partnerstva.

Važno je još jednom naglasiti da ukupno ovi projekti prevazilaze trenutne finansijske i kadrovske mogućnosti našeg Društva i da bez značajnijeg angažovanja opština osnivača i države ih nije moguće sve realizovati. Društvo će u skladu sa svojim mogućnostima izvršiti neophodne nabavke prvenstveno u pripremi tehničke i druge dokumentacije za realizaciju projekata.

9.ZAKLJUČAK

Društvo će kao i do sada i u 2021.godini nastaviti sa adekvatnim zbrinjavanjem komunalnog otpada u sanitarnim kadama, a realizacijom Programa rada za 2021.godinu doprinijeće se većem stepenu efikasnosti u obavljanju djelatnosti Društva.

Društvo je u obavezi da do 31.01.2021.godine objavi Plan javnih nabavki na sajtu Uprave za javne nabavke u kome će biti sistematizovane sve potrebe koje su u ovom Programu navedene.

Društvo će za realizaciju svih projekata iskoristiti mogućnost apliciranja kod raznih inostranih i domaćih fondova ako za to bude prilike.

U toku 2021.godine glavne aktivnosti će biti usmjerene na sljedeće aktivnosti:

- Regulisanje duga od matičnih preduzeća,
- Priprema za realizaciju razvojnih projekata,
- Izradi normativnih akata,
- Saradnji sa osnivačima, Mjesnim zajednicama Mrkojevići i Kruče, nadležnim Ministarstvom i Agencijom za zaštitu prirode i životne sredine, nevladinim organizacijama, građanima i svim zainteresovanim subjektima i pojedincima.

Bar,novembar 2020.godine

Glavni direktor

mr Zoran Pajović

Broj:1222/20

Datum: 03.12.2020. godine

Na X elektronskoj sjednici III saziva Odbora direktora DOO "Možura" Bar, održanoj dana 01.12.2020. godine, Odbor direktora je donio sledeću

ODLUKU

1. Usvaja se Program rada sa finansijskim planom DOO "Možura" Bar, za 2021. godinu.
2. Navedeni Plan dostaviti nadležnim državnim organima i osnivačima, opštinama Bar i Ulcinj.

Predsjednik Odbora direktora

Dragan Simović